

Historijski zbornik, god. 72, br. 1–2, Zagreb 2019., 514 str.

U 2019. godini u nakladi Društva za hrvatsku povjesnicu izašla su dva nova broja časopisa *Historijski zbornik*. Riječ je o renomiranom časopisu koji kontinuirano izlazi od 1948. godine te trenutačno broji 72 sveska, uključujući novoobjavljeni. U prvom broju *Historijskog zbornika* za 2019. godinu nalazi se devet znanstvenih radova od kojih sedam svrstavamo među izvorne znanstvene radove, dok preostala dva kategoriziramo kao pregledne radove.

Časopis otvara izvorni znanstveni rad Marka Jerkovića *Conceptualising Past, Affirming Observance: The “Textual Images” in the “Exordium Cistercii”* (1–27). Polazeći od cistercitskog narativa *Exordium Cistercii*, sastavljenog vjerojatno početkom tridesetih godina 12. stoljeća, autor se bavi cistercitskim konceptualizacijama vlastite prošlosti fokusirajući se pritom na istaknute tekstualne elemente pomoću kojih se oblikovao prepoznatljiv redovnički identitet. Slijedi izvorni znanstveni članak Marte Andrić *“Moj kralju, bane i herceže!”: nominalni oblici oslovljavanja u Putopisu Evlije Čelebija* (29–46). Autorica je primijenila analizu oslovljavanja na dijelove V. knjige *Putopisa Evlije Čelebija* što je za cilj imalo otvoriti nove obzore u razumijevanju jezika i stila, ali i sadržaja te koncepta samog djela. U mletačke vode zalazi rad Lovorke Čoralić *Pukovnik mletačkih prekomorskih pješaka Juraj Medin (kraj 17. i početak 18. stoljeća)* (47–62). Utemeljen na izvornom arhivskom gradivu iz Državnog arhiva u Zadru i Veneciji, rad se u prvom dijelu bavi udjelom Paštrovića u mletačkim prekojadranskim kopnenim postrojbama u 18. stoljeću. U drugom dijelu autorica svoju punu pažnju posvećuje članovima obitelji Medin u mletačkoj vojsci, s posebnim osvrtom na Jurju Medina, pukovnika prekomorskih pješaka u prvim desetljećima istog stoljeća.

Rad Marine Krpan Smiljanec, naslovljen *Klanjec – život u 19. stoljeću* (63–90), rekonstruirao dio lokalne društvene povijesti trgovišta Klanjec u 19. stoljeću. Autorica daje povijesni pregled razvoja administrativnog položaja mjesta, kao i arhitektonsko-građevinskog razvoja trgovišta oslanjajući se pritom na kartografske izvore iz 18. i 19. stoljeća. Ujedno, autorica kroz rad problematizira demografska kretanja te u kratkim crtama prikazuje društveni i politički život u Klanjcu u 19. stoljeću. Iza rada *Zapadna jugoslavenska granica u današnjoj Sloveniji od kraja Prvoga do kraja Drugoga svjetskog rata* (91–110) stoji znanstveni tercet: Kornelija Ajlec, Petar Mikša te Matija Zorn. Rad se bavi procesom formacije, kao i značajkama zapadne jugoslavenske granice na području današnje Slovenije, usustavljajući istraživački okvir između krajeva Prvoga svjetskog rata i Drugoga svjetskog rata. Slijedi članak Ide Ograjšek Goranjek i Marijane Kardum – *Mala ženska antanta (1923–1939): mali savez s velikim ambicijama* (111–138). U prvom dijelu rada autorice analiziraju kako su transnacionalni feministički trendovi i internacionalni politički projekti utjecali na nastanak, organizaciju, granice identiteta te u konačnici, nestanak Male ženske antante. U drugom dijelu rada autorice su ciljeve i ambicije MŽA-e prostorno i vremenski kontekstualizirale, fokusirajući se pritom na postignut utjecaj, ali i na rezultate antante na političkom, regionalnom i feminističkom planu. Izvorni znanstveni rad Stefana Gužvice *Kamilo Horvatin: Zaboravljeni kandidat za generalnog sekretara Komunističke partije Jugoslavije* (139–164) posvećen je, kao što i sam naslov govori, Kamilu Horvatinu, slabo poznatom kandidatu za generalnog sekretara KPJ 1937. godine. Autor nam kroz rad nudi pregled političkog puta Horvatina, osvrćući se pritom na njegov položaj u Kominterni te njegovu dvostruku aktivnost između ljeta 1937. i proljeća 1938. Iza samog Kamila Horvatina se prema riječima Stefana Gužvice krije i priča *“o KPJ kao cjelini u jednom od najvažnijih momenata u njejoj povijesti”*. Slijedi članak znanstvene dijade, Ines Sabotič i Stjepana Kušara, naslovljen *Subjektivno i objektivno u pisanju povijesti. Ogled*

o povjesničarevu subjektivitetu i s njime povezanim predmetima (165–187). Hrvajući se s primjenom pojmova subjektivnog i objektivnog na povjesničarski rad, autori lakim korakom ulaze u raspisivanje termina subjektiviteta i povijesnosti kao potpornih stupova radnog sustava u kojem se odvija povijesno istraživanje. Među zadnjim stranicama časopisa sakrio se pregledni rad Nikole Tomaševića *Moderna europska intelektualna historija: teorijski problemi i suvremene tendencije* (189–203). Autor nam kroz rad prikazuje i kritički pristupa suvremenim tendencijama u okviru intelektualne historije koje se prvenstveno tiču angloameričkoga akademskog polja.

Na kraju ovoga broja nalaze se još *Ocjene i prikazi* (205–259) recentnih domaćih i stranih izdanja te prikaz skupa međunarodne ljetne škole AECH-a, *Public History, Contested Pasts and Politics of Mourning*. Tekst potpisuje Dino Staničić (261–265) koji isti završava osobnim zaključkom na pitanja koja na stol donosi javna povijest.

U drugom broju *Historijskog zbornika* za 2019. godinu objavljeno je šest znanstvenih radova među kojima četiri svoje mjesto pronalaze u definiciji izvornoga znanstvenog članka, dok se preostala dva stavljaju na policu s preglednim radovima. Vrata najnovijeg broja *Historijskog zbornika* otvara izvorni znanstveni članak Vinka Drače *“Nije špital nego škola gdje se pamet uči” – štitenici Kraljevskog i zemaljskog Zavoda za umobolne u Stenjevcu* (267–290) u kojem je autor analizirao socijalnu strukturu i život štitenika i štitenica kraljevskog i zemaljskog zavoda za umobolne u Stenjevcu između 1879. i 1918. godine. Oslanjajući se na članke hrvatskih psihijatarâ objavljenih u *Liječničkom vjesniku*, psihijatrijskih publikacija, kao i povijesti bolesti sačuvanih u arhivu Klinike za psihijatriju Vrapče, autor je analizirao međusobni odnos socijalnog statusa i roda štitenika i štitenica s njihovim dijagnozama i pretpostavljenom etiologijom bolesti. Ivan Bačmaga je u radu naslovljenom *Hinko Mašek Bosnadolski. Prilog za životopis, s osvrtom na začetke sokolstva u Vukovaru* (291–320) rekonstruirao određene segmente djelovanja Hinka Mašeka, viteza Bosnadolskoga (1860. – 1910.). Najveća pozornost posvećena je Mašekovu kulturnom i sportskom prinosu, posebice u redovima sokolskog pokreta unutar kojih je ostao zapamćen kao suosnivač vukovarskog *Srijemskog sokola* te prvi starješina ogulinskog *Hrvatskog sokola*. Treći izvorni rad, *Politički procesi u Poljskoj u stavovima SKJ 1956–1970. godine* (331–356), ispisao je Mateusz Sokulski. Na temelju većinom neobjavljenoga arhivskoga gradiva iz Arhiva Jugoslavije, jednim dijelom na dokumentima pohranjenima u Diplomatskom arhivu Ministarstva inostranih poslova Republike Srbije te Ruskom državnom arhivu najnovije povijesti, autor na primjeru događanja u PURP-u pokazuje koju su sliku poljske stvarnosti u razdoblju između 1956. i 1970. godine imali političari u Beogradu te kako su se prema istoj postavljali i odnosili. Prvi pregledni rad na koji nailazimo u drugom broju *Historijskog zbornika* iz 2019. godine je onaj Zvonimira Stopića, *Četiri etape kineske kritike Jugoslavije* (357–372). Autor u radu donosi pregled tijeka razvoja kineske kritike usmjerene prema Jugoslaviji u razdoblju od 1948. do 1968. godine. Upozoravajući na važnost kineskih kritika Jugoslavije, autor za cilj ima osvijestiti važnost problematike odnosa Narodne Republike Kine i Jugoslavije koja može pridonijeti razumijevanju dinamičnih odnosa komunističkog svijeta, kao i samog tijeka Hladnog rata. *Obrazovanje nacionalnih manjina u Hrvatskoj: usporedba socijalističkog poretka višestranačke demokracije* (373–403) je izvorni znanstveni članak dvojice autora: Dragutina Babića i Filipa Škiljana. Rad uspoređuje obrazovanje nacionalnih manjina u socijalističkom poretku i federativnoj državi s onim u višestranačkoj demokraciji i u Republici Hrvatskoj. Nakon uvoda koji služi za čitateljevo upoznavanje s najbitnijim pojmovima, kontekstualizacijama i problemima, autori započinju analizu obrazovanja u razdoblju od 1946. do 1951. godine

koje figurira kao rana faza centralizirane države s jednopartijskom vladavinom ukotvljenoj u ideologiji "bratstva i jedinstva". Slijedi kratak osvrt na odgoj i obrazovanje u razdoblju kasnog obrazovanja poslije čega započinje druga veća cjelina rada - analiza obrazovanja nacionalnih manjina u višestranačkoj demokraciji na primjeru školske godine 2013./2014. Rad završava razmatranjem o obrazovanju kao važnom faktoru afirmacije identiteta nacionalnih manjina unutar istraženih režima.

Zadnji rad drugog broja *Historijskog zbornika* je pregledne naravi autora Vedrana Muića. Kroz rad *Historiografija, arhivi i digitalizacija – prema epistemološkoj demokratizaciji. Može li svatko s pristupom internetu biti povjesničar?* (405–428) autor problematizira implikacije digitalizacije arhivskog gradiva. Jedina vijest u sklopu *Historijskog zbornika* prostire se na devet stranica posvećenih nagradama za rad na području historiografije u 2019. godini od strane Hrvatskoga nacionalnog odbora za povijesne znanosti i Društva za hrvatsku povjesnicu (429–438). Naposljetku, nailazimo na bogati segment u obliku ocjena i prikaza (439–492) te dva poduža prikaza posvećenih znanstvenom skupu i kolokviju; prvi u režiji Ivana Mileca (*Ferdo Šišić i hrvatska historiografija prve polovice 20. stoljeća*; 494–497), a drugi u režiji Lucije Bakšić (*Povijest u javnom prostoru: stanje i perspektive. Hrvatska i inozemna iskustva*, 498–499). *Historijski zbornik* za 2019. godinu završava zatišjem tipkovnica u vidu četiri nekrologa posvećenih redom Pavlu Knezoviću, Franji Šanjeku, Mariju Strechi te Petru Strčiću (501–514).

David Čarapina

Croatica christiana periodica. Časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, god. 43, br. 83 (308 str.) – br. 84 (214 str.), Zagreb 2019.

Institut za crkvenu povijest Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u 2019. godini izdao je dva broja časopisa *Croatica Christiana periodica*. U ovom, 43. godištu, u rubrici *Rasprave i priloz*i, sedamnaest radova osvijetlilo je teme iz područja crkvene povijesti.

Prvi broj 43. godišta počinje radom Denisa Njarija i Petra Kolesarića pod naslovom *Kult svetog Ladislava u međurječju Drave i Save* (1–12). Autori obrađuju kult štovanja nebiblijskih svetaca vladara na području Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva utvrđujući mjeru zastupljenosti kulta svetog Ladislava osobito u području županija međurječja Drave i Save. Utvrđuju da se analiza uklapa u već postojeće analize toga kulta na razini srednjovjekovne Kraljevine Ugarske.

O početku i razvoju opservacije u franjevačkom redu do ekumenskog sabora u Konstanzu piše autor Željko Tolić u radu *Nastanak i razvoj opservacije u franjevačkom redu do ekumenskog sabora u Konstanzu* (13–39). Članak je podijeljen u dva poglavlja, u prvom autor obrađuje razvoj opservacije u Italiji, dok drugi dio obrađuje francusku opservaciju i njezin razvoj do sabora u Konstanzu. Naglašava kako su se opservacije razvijale neposredno jedna nakon druge, ali neovisne jedna o drugoj sa sasvim drukčijim obilježjima.

O Zadarskoj dijecezanskoj sinodi 1598. godine piše Zvezdan Strika u članku naslova *Zadarska dijecezanska sinoda 1598. godine* (41–57). Uz prikaz Zadarske dijecezanske sinode 1598. godine donosi podatke o pastoralnom djelovanju nadbiskupa de Minuccija i njegov rad na posttridentskoj obnovi Zadarske nadbiskupije.